

Cultura i Espectacles

Exposició al Museu Memorial de l'Exili

El baix relleu 'Caçadors de papallones' i l'intrigant 'El geperut', dues de les obres tallades en suro que va realitzar Vicens Gironella, al mig, en un retrat de joventut. ■ MUME

El Mume rescata l'empordanès Joaquim Vicens Gironella, un obrer del suro exiliat que Dubuffet va convertir en un referent internacional de l'Art Brut

Un art dels marges

Eva Vázquez
LA JONQUERA

L'aturada forçosa de la primavera del 2020 no va tenir efectes del tot negatius. Va permetre que alguns projectes expositius s'acabessin dilatant i incorporessin algunes troballes que haurien estat improbables amb el calendari previst. Aquesta és la sort que ha acompanyat la nova exposició temporal del Museu Memorial de l'Exili de la Jonquera (Mume), que es proposava donar a conèixer un artista empordanès, més que oblidat, quasi desconegut a casa nostra, i que ha agafat una dimensió molt més ambiciosa amb la pròrroga pandèmica. *Joaquim Vicens Gironella. Viure*

en temps convulsos i crear des dels marges, que es veurà al Mume fins al 4 de setembre i, a partir de l'octubre, es traslladarà al Museu del Suro de Palafrugell, és la constatació de com de fràgil continua sent la memòria dels exiliats si al cap de més de 80 anys tot just ens arriben notícies d'aquest obrer de la manufactura suro-tapeira d'Agullana que va esdevenir l'artista català més representatiu de l'Art Brut i un dels referents internacionals d'aquest moviment cabdal de l'art de la postguerra a Europa.

L'investigador Narcís Selles n'ha seguit la petja fins a Lausana, a Suïssa, on es conserva la part més important de la seva obra en mans públiques dins la

col·lecció de Jean Dubuffet, el principal teoritzador de l'Art Brut i el descobridor, el 1948, del talent singular de Joaquim Vicens Gironella (Agullana, 1911-Tolosa de Llenguadoc, 1997) en el treball amb el suro. "L'Art Brut és com un univers paral·lel", apunta Selles, que ha dedicat més de dos anys a la recerca. "Anava contra el sistema, tenia una vocació rupturista i antiburguesa, encara que amb el temps s'ha anat transformant, ha incorporat interferències, però Vicens Gironella continua sent un autor de culte d'aquest moviment que defensava un art no mediatitzat per la cultura instituïda", afegeix.

L'exposició reuneix més de mig centenar de

peces de l'artista, la majoria cedides per la família, a més d'algunes reproduccions d'obres del Museu de l'Art Brut de Lausana, fundat el 1976, que no han pogut viatjar per la seva delicadesa. Perquè Vicens Gironella, exiliat a Tolosa amb l'exòde republicà per la seva militància a la CNT, primer, i al PSUC, després, va lliurar-se, paral·le-

Va treballar una escultura tirant a grotesca feta amb escorça de suro i va excel·lir com a gravador

lament a la seva abundant obra escrita, periodística i memorialista, a una escultura peculiar, de trets tirant a grotescos i summament expressius, que treballava tallant l'escorça d'alzina surera, el material que havia après a manejar pel seu ofici de carrador a l'empresa familiar i que li va permetre sobreviure també a l'exili. Dubuffet, que tenia un negoci de vins, el va conèixer al despatx d'un dels seus proveïdors de taps a París, i ràpidament el va incorporar al seu discurs a favor de l'art pur, autodidacte i sense refinar, desproveït d'intel·lectualisme, com el dels bojos o els nens. "Vicens figurarà a les exposicions pioneres de l'Art Brut, com Gaston Chais-

sac, un altre dels protegits de Dubuffet, que ha arribat a vendre una obra per un milió d'euros, amb la diferència que el català no tenia ni un duro i tres filles per alimentar", comenta Selles per remarcar la contradicció del moviment, que exercia una mena de "mecenatge ideològic" atribuint-se el dret de parlar sobre unes obres marginals que posaven al servei del seu discurs, assumint "la veu de l'altre", i fomentava un art anònim, amb una certa aurèola romàntica de "bon salvatge", a costa d'uns artistes que, ben mirats, anhelaven tenir reconeixement.

Vicens Gironella en va arribar a tenir, i molt. Du-

Passa a la pàgina següent

L'APUNT

Els mitòmans rics i la guitarra de Cobain

Lluís Llord

Smells like teen spirit (1991) és l'himne de Nirvana. Kurt Cobain, líder de la banda, volia fer un tema musicalment a l'estil dels mítics Pixies. La lletra, tot i el fons nihilista habitual en Cobain, té a veure amb el desodorant Teen Spirit que feia servir la seva parella, la també cantant Courtney Love. El tema va triomfar molt ràpid, en part gràcies al videoclip, en què Cobain toca una Fender

Competition Mustang del 1969, de color blau, la seva guitarra preferida. El 22 de maig se substarà a Julien's Auctions, de Nova York, i la setmana abans es podrà contemplar al Hard Rock Café de Picadilly Circus, a Londres. Els mitòmans rics ja es freguen les mans i es graten la cartera. El preu pot superar el milió d'euros. M'agafa suor freda. Em posaré desodorant. O la cançó.

Exposició al Mume

'El sol va plorar', una peça d'entre 1946 i 1948 ■ MUME

Ve de la pàgina anterior

buffet el va incloure en l'exposició pionera de l'Art Brut a la galeria René Drouin de París l'estiu de 1948, al costat d'Aloïse Corbaz, Henri Salingardes, Jan Krizec, Joseph Crépin, Maurice Baskine, Pierre Giraud, l'esmentat Chaissac i l'aviès Miguel Hernández, un altre exiliat republicà que havia començat a pintar també de gran. A la tardor va tornar a participar en una altra col·lectiva al pavelló Gaston Gallimard, en la qual també s'hi havien incorporat treballs d'infants, i a finals del mateix 1948 li van organitzar una mostra individual al mateix pavelló, presentada amb un text de Dubuffet que el definia com "un canalitzador de les veus de la natura". Més encara: el 1953 totes les obres de la col·lecció d'art reunida per Dubuffet, entre les quals les de Vicens, van viatjar als Estats Units, on van quedar exposades durant més d'una dècada a la residència del pintor i milionari Alfonso Ossorio a East Hampton. Per Narcís Selles, "aquest és el germen del qual sorgiran l'informalisme o l'expressionisme abstracte nord-americans", i que inspirarà aviat l'*art autre* de Michel Tapié. I malgrat la importància que havia adquirit dins del moviment, "a partir que munta el seu propi negoci de taps de suro a Tolosa, a principis dels cinquanta, para-

doxalment desapareix d'escena", afegeix l'investigador, que hi veu molts de paral·lelismes amb l'artista olotí, igualment exiliat, Virgili Batlle Vallmajó, que ell mateix va contribuir a rescatar de l'oblit en una altra exposició al Mume, el 2011.

La dedicació al seu propi negoci va apartar-lo de la creació, tot i que la seva obra continuava sent molt present al circuit internacional de l'Art Brut, fins que a finals dels seixanta la va reprendre amb una nova intensitat, introduint-hi a més la tècnica xilogràfica d'impressió damunt planxa de suro que havia après com a empleat d'una impremta. En els seus gravats, molt dignes, hi predominen temes bíblics i escenes paradisiàques, mentre que a l'escultura i els baixos relleus s'inclinava sovint per "figures bòrnies, desdente-gades, esguerrades o deformes", amb títols com ara *Monstre*, *L'ogre*, *Estrambòtic* o *El geperut*. Selles les relaciona amb l'experiència de la guerra, a vegades tan explícita com en una peça titulada *Flor de Mauthausen*, però també amb les gàrgoles de les esglésies empordaneses i occitanes, un paisatge que sempre va tenir molt present. El catàleg permet llegir en primícia part de les seves memòries, escrites en francès el 1984 i que són un testimoni valuós de les fractures de l'exili. ■

Crònica música

Els Pets, durant el concert de dissabte a Girona, dins del festival Strenes ■ GEMMA MARTZ

La bona collita del 63

Xavier Castellón

Girona

Van sortir els sis músics a escena mentre sonava de fons *Moon River*, l'eterna cançó d'Audrey Hepburn per a la pel·lícula *Breakfast at Tiffany's*, del 1961, i, unes dues hores després, tots sis es van acomiadar ballant al ritme d'*Ella*, que Rita Pavone va cantar en català el 1965. Per tant, el concert d'inici de gira d'Els Pets, dissabte a les escales de la catedral de Girona dins del festival Strenes, va transcórrer simbòlicament entre aquestes dues dates, com correspon al disc que s'hi presentava, titulat *1963*, l'any de naixement de Lluís Gavaldà, Joan Reig i Falín Cáceres, el trio que forma la columna vertebral d'Els Pets des de fa 36 anys.

"Molt bona nit, Girona. Som Els Pets de Constantí", va saludar Gavaldà, deixant que el públic completés pel seu compte el tradicional rololí d'obertura, en un concert que el grup va obrir mirant una mica enre amb *Descafeinat*, del disc *Agost* (2004), un treball fonamental en la seva trajectòria. Però, de seguida, Els Pets van apostar fort pel seu nou disc, aquest *1963* que s'havia publicat tot just el dia anterior i que

era un misteri per a bona part del públic present en el concert, al marge dels singles i videoclips ja avançats, *Ulls com piscines* i *No t'escolto*, la cançó amb què, justament, van obrir un petit bloc de temes nous que va continuar amb *Jordi Puig* i *Com un mitjó*. Després d'una altra mirada enrere amb *Aquest cony de temps*, de *Sol* (1999), van tornar al material nou: *Encenalls* i *Lent*. De fet, Gavaldà va treure força suc, al llarg del concert, al risc assumit que suposa presentar en directe unes cançons que pocs coneixen; només els fans més irredemptos que havien tingut dos dies per comprar el disc en format físic o digital –*1963* encara trigarà uns dies a arribar a plataformes com ara Spotify i Tidal– i aprendre's les cançons. "I on heu comprat el disc? Que hi ha Discos Coll encara? No l'havien tancat?", va dir Gavaldà en referència a una de les últimes botigues de discos que va haver-hi a Girona, una ciutat que coneix bé perquè, entre altres co-

Gavaldà va treure suc al risc assumit de presentar en directe unes cançons que encara pocs coneixen

ses, hi té la seva discogràfica, RGB, i, no menys important, la sogra, la Paquita, que també era entre el públic i a qui va dedicar *La vida és bonica* perquè era el seu aniversari.

Amb un concepte escènic molt ben treballat a partir de les llums i les imatges projectades a les pantalles posteriors –"Els vam demanar als Rolling Stones que ens deixessin alguna cosa de fa 10 o 12 anys", en va fer conya el cantant–, el grup va completar les 21 cançons del bloc principal del concert amb imprescindibles com ara *Blue Tack*, *L'àrea petita*, *Agost*, *La vida és molt avorrida sense el teu cos* –que Gavaldà va aprofitar per dir: "No teniu ni idea de com de bonic és tornar a veure les vostres cares senceres"–, *Tantes coses a fer*, *S'ha acabat*, *Hospital del mar* i, com a primera cloenda, la molt esperada *Bon dia*. Pel mig també va dedicar la nova *Atracament a La Caixa*, a "aquesta entitat que tant ha fet per Catalunya, amb seu a València".

Per als bisos van quedar *No vull que t'agradi aquesta cançó*, *Jo vull ser rei* –un manifest republicà per completar el díptic obert amb *La Caixa*–, *Una estona de cel* i, com a últim regal, una delicada i acústica *Bona nit*, només amb les guitarres, per tancar una nit que va certificar la bona collita musical del 63.